

Урок позакласного читання «Голгофа голодної смерті»

(річниці пам'яті і скорботи жертв голодомору на Україні присвячується;
за повістю Є. Гуцала «Голодомор»)

Мета: розкривати через зміст повісті трагедію голодомору 1932-1933 років;
формувати і вдосконалювати вміння аналізувати художній твір згідно змісту й форми;
виховувати щире людське співчуття й жаль до трагічної долі рідного народу,
громадянської відповідальності за його майбутнє.

Обладнання: ікона Богоматері з дитям на руках, чорний розламаний хліб на
рушнику, калина, чорнобривці, свічки.

Хід уроку

I. Вступне слово вчителя.

Історія мовчить, історія розповідає, історія волає! Рано чи пізно, але кожна
людина і весь народ хочуть осмислити своє минуле, знайти відповіді на питання: що з
нами сталось? Чому? Як? На десятиліття можна засекретити архіви, можна прикопати
в глибинах сховищ викривальні документи, можна замести сліди злочинів, можна
просто переписати історію – на догоду диктаторам. Але історія має здатність: рано чи
пізно потаємне стає явним. Одна з таких білих плям – голодомор в Україні. Про цю
трагедію ми будемо говорити. Говорити так, як на душі лежить. А ви відкладіть думки
різні, відкрийте своє серце. Хай воно слухає.

Відкрийтесь, небеса

Засяйте над землею невинні душі...

Збудуйте в пам'яті

Невгасний собор.

Світе красний, краю милий,

Моя Україно!

За що тебе сплюндровано?

За що, мамо, гинеш?

Чи ти рано до схід сонця

Богу не молилась?

Чи ти діток непевних

Розуму не вчила?

Молилася, турбувалася,

День і ніч не спала,

Малих діток доглядала,

Звичаю навчала.

Благословенний труд для щастя і добра,

Хліботворящий люд на берегах Дніпра,
Це ми, о Господи, твої плугатарі,
Орали, сіяли, молились на зорі
Немов своє дитя, плекали ми ріллю,
Кохали ми життя, вклонялись мозолю,
Вдихали чорнозем, вгорталися в лани,
Не знали, що помрем з наказу сатани.

Відкрийтеся, небеса,
Зійдіть на землю
Всі українські села, присілки та хутори,
Повстаньте всі, кому сказали: вмри!
Засяйте над планетою, невинні душі,
Зійдіть на води і на суші,
Збудуйте пам'яті собор!

Це – двадцять другий рік!
Це – тридцять другий рік!
Це – сорок шостий рік!
Голодомор! Голодомор! Голодомор!

Літа 7441 від створення світу (1933 від Різдва Христового) був в Україні великий голод. Не було тоді ні війни, ні суші, ні потопу, ані моровиці. А була тільки зла воля одних людей проти інших.

Коментар вчителя історії

(3-5 хв. Коментування історичних подій голодомору в Україні 1922, 1932, 1946 років)

Слово вчителя.

Події цих років знайшли чимале місце у художній літературі та усній народній творчості.

Так у 30^і роки за кордоном вийшов друком роман Уласа Самчука «Марія», присвячений матерям, що загинули під час голоду.

У 60^і роки з'явився роман Василя Барки «Жовтий князь».

На 5 років затримався у видавництві роман М. Стельмаха «Чотири броди», де лише в одному місці є згадка про смертельні випадки недоїдання на селі.

До цієї теми – теми штучного голоду або, по-іншому, голодомору, геноциду українського народу, звернувся Євген Гуцало у збірці «Сльози Божої матері, зокрема у повісті «Голодомор»».

І ми, сьогоднішнє покоління, у величезному боргу перед предками і нащадками, адже понад півстоліття замовчувалась найжахливіша трагедія українського народу – штучний голод 1933 року.

У цьому році відзначаємо 70^і роковини пам'яті й скорботи жертв голодомору.

II. Робота над змістом твору.

1. Які епізоди вас найбільше вразили? Чому?

Аналіз окремих епізодів:

- як Юрко казав не будити баби Химки, а діти шукали в неї гостинців самі;
 - смерть Юхимка (сина Гаркуші, вчорашнього активіста, що ще вчора вимітав із селянським коморів останню зернинку);
 - вчитель знайшов у лісі немовля, шукав матір, але люди не признавалися, ... та їх і не було;
 - як Карпо Гнилоквас запропонував покласти це дитя між мерці, щоб другий раз не їхати.
- ### 2. Яка тема твору? (відображення подій голодомору 1932-1933 років)
- ### 3. Хто головний герой твору? (увесь многостраждальний народ)
- ### 4. Композиція твору.

III. Мова твору.

1. Назвіть вирази, кольори, звуки, якими автор змальовує село, людей в селі:

- хатні двері зітхають, сінешні – скриплять... грудьми сухотника (пояснення слова «сухотник» – хворий на туберкульоз);
- хата мовчить;
- коли аркуша йде на леваду, «хоч би де кінь заіржав, кругом – тиша...»;
- у хаті в баби Химки кругом павутиння, пил, сажа (чорно і сіро), діти розповзались по голому подвір'ю.
- Баба Химка не померла, а заснула навіки;
- Гаркуша висуває надвір... обличчя погасле;
- погляд Гаркуші падає на руки (чому?) відвідувачів, але руки порожні;
- опис Юхимка, коли батько бере його на руки;
- звернути увагу, що всі персонажі не померли, а заснули навіки.

Слово вчителя

Кругом тихо, чорно-сіро, пусто.

Чи ж проглядається десь ниточка, живий промінчик надії на життя?

(Так, бо немовля, яке не пам'ятатиме, який нелюдський, надлюдський вчинок зробила його мати, хоча десь у потаємному закамарку душі ми виправдовуємо її, потрапило у добрі, людяні руки, руки, які володіють зараз всесвітом – не залишають його заснути навіки). Саме цим художнім образом, єдиним промінчиком у сірому мороці безнадії і розпуки, автор утверджує думку, що життя продовжується.

Ця тема знайшла місце і в усній народній творчості, яку ми вже вивчали.

Троє учнів виступають із невеликими за обсягом рефератами на тему «Відображення подій голодомору в усній народній творчості» – випереджуючі завдання.

Підсумки (заключне слово вчителя)

Гож хай простять нам наше безпам'ятство всі жертви голодомору, що лежать у сирій землі. Мертвим болить! Без віри в це немає людини.

Голод поклав у землю до 9 млн. селян, з них 3,5 млн. – діти. Сталінський режим створив «новий тип» людини, вихованої в атмосфері брехні, холопської відданості вождю. В могилу голодомору зійшли найкращі. Гинули працьовиті самостійні хазяї. Все здібне, талановите, здорове духом і тілом, що мислило і протестувало, винищено з корінням.

Не забуваймо ж мільйони безвинно павших і застерігаймо майбутні покоління від жахливих помилок.

IV. Домашнє завдання.

Письмовий відгук на повість Є. Гуцала «Голодомор».